

Durmuş Hocaoğlu

Sofistikasyon Her Hâliyle İnce ve Ciddî Bir Mevzûdur

Yeniçağ, “Analiz”., 13 Temmuz 2008, Pazar., s.06
“Analiz” Sıra No: 674; 2008-065; Temmuz-04

YENİÇAĞ

Sofistikasyon, bir mugalata san’atı, bir söz kavgası san’atı – eristik - şekliyle, bir devletin tepesindeki adamın devleti soymasına benzer; onun için, ciddiye alınmalıdır demiştik. Burasını hiç unutmayalım; sokak hırsız, hattâ modern örgütlü çetecilik demek olan mafya ile devlet adamının hırsızlığı arasındaki fark, bu sonuncusunun “sofistike” olmasında yatmaktadır. Sokak hırsız basit hırsızdır; çanta çarpar, adam soyar vesâire ve hemen hepsi de polisçe bilinir ve – istenirse de - bulunur, bir kısmı da Sefiller’in Jean Val Jean’ı gibi açlık dayanılmaz hadde gelip dayandığı ve başka bir yol da kalmadığı için firından sâdece bir adet ekmek çalar; mafya da dağ şakîsine nisbetle daha sofistike olmakla berâber, arkasında siyâsetçi desteği olmadan ayakta duramaz ve üstelik bir yerde kelle koltukta gezer, ama ya bu sonuncusu? O’na hiçbir şeycikler olmaz; Şâir’in “milyonla çalan mesnedü ikbâl ile şerefrâz / Birkaç kuruşu mürtekibin câyikürektir” dediği gibi bidâyetinden beri bu iş böyle gelmiştir ve böyle gitmektedir – bilhassa üçüncü dünya ülkelerinde: Hakîkaten birkaç kuruş – veya iki kilo baklava - sirkat edenin defteri dürülür ama, iptidâsında mütevâzî’ bir irad ile kira evinde kifâf-ı nefis ederken siyâsette ikbâl yolları açıldıkça her ne hikmetse o güne kadar zât-ı akdesleri başta olmak üzere kurbiyet sırasına göre bilumum akrabâyı taallûkatının *bi’l-kuvve* hâlde kalmış bulunan keşfedilmemiş ticârî dehâları da *bi’l-kuvve* hâle münkalib olmağa ve dünya malı ile aralarında bulunan kapalı kapılar birer birer açılmağa başlar da ankarîbüzzamân servet ü sâ mânâna gark oluverirler. Bu ne iştir demeyiniz; bilen bilir; bu böyle bir iştir, devletimizin bekasının te’minâtı, velî-i nîmetimiz muhterem beğfendi çalmaktadır; ama öyle ‘garîban’ usûlüyle değil, hâlisüddem sofistikasyon ile ve sofistike çaldığı için de hep *muhterem beğfendi* olarak kalır.

Bu gibi eşkiyâ-yı uzmâ ile başa çıkmak, âdî şakî ile başa çıkmakla aynı şey değildir; çok kere hissedilemez bile, edilse de pek birşey yapılamaz, mahkemeye vermeğe güç yetmez, verilseler bile herşeyi inceden inceye – yâni *sofistike* bir şekilde - hesap ettikleri için mahkemededen berâat ederler ve böylece bir de aklanmış, ibrâ edilmiş, iâde-i îtibâr ile pîr ü pâk olmuş çıkarlar.

*

**

Sofistikasyon işte böyle birşey; ince iş; *ince*, ama *lâtîf* değil; yâhut, *lâtîf* değil ama *ince*.

Şimdi de gelelim mes’elenin başka bir veçhesine: Evet, Sofistler’in bu yanları vardı, ama başka yanları da vardı; “sofistikasyon”a müsbet mânâ kazandıran bu yanları, felsefeyi şarlatanca yapsalar bile, zorlu filozof olmalarından neş’et etmektedir. Nitekim,

Sofistler böyle olmasalardı düşünce tarihine yalnızca öteki yüzleriyle kaydolamazlardı. Sofistler sıkı filozoflardı ve önemli felsefî mes'elelere el atmışlardı ki bunlardan birisi, meselâ, devlet felsefesine katkılarıdır. Söz gelimi, devletin bir *sosyal mukavele* olduğunu söyleyen Antiphon *Sosyal Mukavele* fikrini temellendirerek Rousseau'yu öncelerken, devletin, *kuvvetlinin tahakküm aracı* olduğunu söyleyen Thrasymakhos ikibinküsur sene öncesinden *Marx*'a zemîn hazırlamış, devletin, *zayıfların korunma aracı* olduğunu söyleyen Kallikles ise adetâ *modern demokrasi teorisine* kapı aralamıştır. Bunlar ciddî mes'eleler. Ve kezâ, Sofist Gorgias ilk defa olarak, **Şüphencilik** akımını temellendirmiştir; Emmanuel Levinas'ın *Felsefe'nin, kendisini bir defa ayaklarının altında bulmak için yalanlayarak içini oyan ve çürüten şüphencilikten ayrılması mümkün değildir* dediği Şüphencilik. Hakîkaten, Şüphencilik'ten kurtulmak kolay değil; Platon'dan başlayarak Augustinus, Gazzâlî, Muhyiddîn Arabî, Sadreddin Konevî ve Descartes ile devam eden karşı hareketler bu cereyânın te'sir sâhasını son derece daraltmış, fakat, evrimleşen şüphencilik yine gücünü korumuştur ve meselâ – sonraki, yâni Sofist olmayan – şüphencilerden Ainesidemos'un şüphe sâikleri olan Tropos'lardan *"Biz ancak fenomenleri ve ilişkileri idrâk ederiz; bizzat eşyayı idrâk edemeyiz"* önermesi sarsılmak bir yana, daha da kuvvetlenmiştir; bilhassa Klasik Fizik'in yıkılması ve Modern Fizik'in kurulması ile sonuçlanan büyük ilmî krizden sonra.

*

**

Yâni sofistikasyon her hâliyle ciddî ve sıradan insanlar cemaatinin ufkuna sığmayacak kadar ince ve incelikli bir iş.

Meselâ, bakınız, ülkemizde küresel güç aktörleri **"Ergenekon"** diye bir operasyon icrâ ediyor, biz asıl motivasyon kaynağından bîhaber, birbirimizi yiyoruz; çünkü *ince iş* var işin içinde; bize göre değil yâni. Bizimki, acemi satranççının piyon yemeye çalışması gibi, sofistler ise "şah-mat" peşinde.

